

ਸਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਮਿੱਤਲ ਜੇ.

ਅਜਮੇਰ ਕੋਰ - ਪਟੀਸ਼ਨਰ

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ - ਉੱਤਰਦਾਤਾ

1995 ਦਾ CWP ਨੰਬਰ 5204

10 ਫਰਵਰੀ, 2005

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, 1950-ਕਲਾ 226 ਅਤੇ 227—ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਮੌਤ ਦਾ ਦੋਸ਼-ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਐੱਫ.ਆਈ.ਆਰ. 'ਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ — ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਤਸੱਦਦ ਕਾਰਨ ਹੋਈ - ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ 'ਤੇ ਐੱਸ.ਡੀ.ਐੱਮ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਲਾਪਰਵਾਹੀ - ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ - ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਕੈਸਲੇਸ਼ਨ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨ ਯਕੀਨਨ ਨਹੀਂ ਹੋਏ - ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੈਸਲੇਸ਼ਨ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਸਟਡੀਅਲ ਮੌਤ ਦੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੱਖ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹਨ - ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ, ਰਾਜ ਦੀ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਖਾ ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ - ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਵੀ 1,50,000 ਰੁਪਏ ਦੇ ਅੰਤਰਿਮ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਿਆਂ ਦਾ ਹਿੱਤ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਸਹੀ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਸੁਤੰਤਰ ਏਜੰਸੀ ਤੋਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਉਹ ਅਮੂਰਤ ਤਕਨੀਕੀਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਕਾਰਕਾਂ ਵੱਲ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਵੱਡਾ ਫਰਜ਼ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਜਿੱਥੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਹੀ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਕਮੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਸਲੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਜਾਂ ਕਮੀਆਂ ਨੂੰ ਢੱਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਢੁਕਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਹੈ। ਨਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮਨਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਸੱਚ ਦੇ। ਹਿਰਾਸਤੀ ਮੌਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੱਖ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਕੱਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੀ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤੀ ਮੌਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਰਾਜ ਦੀ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਖਾ ਤੋਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ।

ਅੱਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤੀ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅੰਤਰਿਮ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਕੇਸ ਦੇ ਅਜੀਬੋ-ਗਰੀਬ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਉਮਰ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ 10000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਅੰਤਰਿਮ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। . 1,50,000/- ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ

ਗਏ ਗਲਤੀਆਂ ਦੀ ਵਿਹਾਰਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਉਕਤ ਰਕਮ ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਸੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਸਮਾਯੋਜਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗੀ।

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਆਰ.ਐਮ.

ਏ.ਐਸ ਲੱਧੜ, ਏ.ਏ.ਜੀ., ਪੰਜਾਬ।

ਟੀਪੀ ਸਿੰਘ, ਐਡਵੋਕੇਟ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਲਈ।

ਏ.ਡੀ.ਐੱਸ. ਸੁਖੀਜਾ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰ.4 ਦੇ ਵਕੀਲ।

ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 6 ਲਈ ਅਮਨ ਅਰੋੜਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਏ.ਆਰ.ਟੱਕਰ, ਐਡਵੋਕੇਟ ।

ਨਿਰਣਾ

ਸਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਮਿੱਤਲ, ਜੇ.

(1) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਜਮੇਰ ਕੌਰ ਨੇ ਇਹ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਅਤੇ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਵਿੱਚ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਟੀਓਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਥਾਣਾ ਲਾਲੜੂ, ਤਹਿਸੀਲ ਰਾਜਪੁਰਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ ਨੂੰ ਵੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ।

(2) ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਪਿੰਡ ਕਸੌਲੀ, ਤਹਿਸੀਲ ਰਾਜਪੁਰਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਉਹ ਹਰੀਜਨ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਮੁੱਖ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਫਸਰ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਸਟੈਨੋ ਵਜੋਂ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ 30 ਸਾਲ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਹਰਾ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

(3) 17 ਅਪ੍ਰੈਲ 1992 ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਅੰਜੂ ਬਾਲਾ, ਉੱਤਰਦਾਇਕ ਨੰਬਰ 5 ਦੀ ਪੋਤੀ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਇਕ ਨੰਬਰ 6 ਦੀ ਭਤੀਜੀ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਥਾਣਾ ਲਾਲੜੂ ਵਿਖੇ ਧਾਰਾ 363/366 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਤਹਿਤ 17 ਅਪ੍ਰੈਲ 1992 ਨੂੰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਨੰਬਰ 25 ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕੀ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਨੂੰ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਝੂਠਾ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਕਬਿਤ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ।

(4) ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਰਜਿੰਦਰ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ 1 ਜੁਲਾਈ 1992 ਤੋਂ 11 ਜੁਲਾਈ 1992 ਤੱਕ ਥਾਣਾ ਲਾਲੜੂ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੈਦ ਕਰਕੇ ਤਸੱਦਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਖੀਰ 11 ਜੁਲਾਈ, 1992 ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਲੜਕੇ ਨਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਨੂੰ ਡੀਐਸਪੀ, ਰਾਜਪੁਰਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਉਸ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਤਸੱਦਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਸੀ। ਉਸੇ ਦਿਨ ਡੀਐਸਪੀ ਰਾਜਪੁਰਾ ਨੇ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਥਾਣਾ ਲਾਲਕੂ ਲੈ ਗਏ। ਬੀਤੀ ਸ਼ਾਮ ਦਰਖਾਸਤਕਰਤਾ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਥਾਣਾ ਲਾਲਕੂ ਵਿਖੇ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਵੱਲੋਂ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਰੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਤੋਂ ਖੂਨ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦਰਖਾਸਤਕਰਤਾ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ 'ਤੇ ਤਸੱਦਦ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਇਹੀ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ 14 ਜੁਲਾਈ, 1992 ਨੂੰ ਇਲਾਕਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਰਾਜਪੁਰਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਨੂੰ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਉਸ ਦਰਖਾਸਤ 'ਤੇ 15 ਜੁਲਾਈ 1992 ਨੂੰ ਐਸ.ਐਚ.ਓ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਕੋਈ ਰਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਆਈ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ 17 ਜੁਲਾਈ 1992 ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। 17 ਜੁਲਾਈ 1992 ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਝੂਠੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਅਜੇ ਤੱਕ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

(5) 18 ਜੁਲਾਈ 1992 ਨੂੰ ਦਰਖਾਸਤ ਦੇ ਪਤੀ ਨੇ ਥਾਣੇ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਲੜਕਾ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਗੰਭੀਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਨਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ ਗਈ।

(6) 19, 19, ਜੁਲਾਈ, 1992 ਨੂੰ, ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਪੁਲਿਸ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਉਸਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਫਿਲਾਡੇਲਫੀਆ ਹਸਪਤਾਲ, ਅੰਬਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਲੈ ਗਏ। ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਝੂਠੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈਆਂ। ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਨੂੰ 19 ਜੁਲਾਈ, 1992 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 6.30 ਵਜੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਲਾਡੇਲਫੀਆ ਹਸਪਤਾਲ ਅੰਬਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਲਈ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਅੰਬਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉੱਥੇ ਹੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀਆਂ ਨੇ ਡਾਕਟਰਾਂ 'ਤੇ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੱਟ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਧਰ, ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਇਕੱਠ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਅੰਬਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਲਈ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਰੋਹਤਕ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ, ਜਿੱਥੇ 22 ਜੁਲਾਈ 1992 ਨੂੰ ਡਾ. ਮੈਡੀਕਲ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਦੌਰਾਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮਿਲੇ ਹਨ:-

1. ਬਿਗ ਜੈਕ ਪੈਰ 'ਤੇ ਘਬਰਾਹਟ, ਜੋ ਕਿ ਮੈਡਕਲ ਮੈਲੇਡਸ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਸੀਮਾ ਤੋਂ 4 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਹੇਠਾਂ ਸਥਿਤ ਹੈ, 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਡਿਆ ਵਿੱਚ ਨਰਮ ਖੁਰਕ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।
2. ਡੋਰਸਲ ਅਸਪੈਕਟ ਸਾਈਜ਼ 3 x 0.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ 'ਤੇ ਨਰਮ ਭੂਰੇ ਖੁਰਕ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਟਾਟਾਰਸੋ ਫਲੈਜੀਅਲ ਜੋੜ 'ਤੇ (Rt) ਵੱਡੇ ਅੰਗੂਠੇ 'ਤੇ ਘਬਰਾਹਟ।
3. ਨਰਮ ਭੂਰੇ ਖੁਰਕ ਦੇ ਨਾਲ 3.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 3 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦਰਮਿਆਨੇ ਆਕਾਰ ਵਿੱਚ (Rt) ਪੇਟੇਲਾ 'ਤੇ ਘਬਰਾਹਟ।

4. (Lt) Patdla 'ਤੇ ਘਬਰਾਹਟ 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਹੇਠਲੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਲੰਬਕਾਰੀ ਆਕਾਰ $2x 1$ ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ, ਸਖਤ ਬ੍ਰਾਮ ਸਕੈਬ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।
5. (Rt) ਕੂਹਣੀ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ $1.5 x 1$ ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦੇ ਸੰਭਾਵੀ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਘਬਰਾਹਟ, ਜੋ ਕਿ ਸਖਤ ਭੂਰੇ ਖੁਰਕ ਨਾਲ ਢੱਕੀ ਹੋਈ ਹੈ।
6. (Lt) ਕੂਹਣੀ ਦੇ ਜੋੜ ਦਾ ਆਕਾਰ 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਵਿਆਸ ਵਿੱਚ ਸਖਤ ਭੂਰੇ ਖੁਰਕ ਨਾਲ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
7. ਦੋ ਤਾਜ਼ੇ ਠੀਕ ਕੀਤੇ ਘਬਰਾਹਟ (ਅਕਸਰ ਫਿੱਟ ਹੋਏ) ਮੱਧ ਧੁਰੀ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹਨ, ਇੱਕ ਉੱਪਰ $3 x 2$ ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਮਾਪਣ ਵਾਲੀ ਬਾਂਹ ਦੇ ਪੁਟ ਤੋਂ 16 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਹੇਠਾਂ ਸਥਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇਠਲਾ $2 x 1.5$ ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਮਾਪਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ 3 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਹੇਠਾਂ ਸਥਿਤ ਹੈ।

ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਘਬਰਾਹਟ (Lt) ਛਾਤੀ ਦੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਹਨ

7.) ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਰਾਏ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੇਟ ਵਿਚ ਧੁੰਦਲਾ ਸਦਮਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਤਿੱਲੀ ਦਾ ਫਟਣਾ ਸੀ। ਮੌਤ ਅਤੇ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ 3 ਦਿਨ ਸੀ।

8.) ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ। ਜਨਤਕ ਦਬਾਅ ਹੇਠ, 22 ਜੁਲਾਈ, 1992 ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਤਹਿਤ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 36 ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਲਜ਼ਮ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦਰਖਾਸਤਕਰਤਾ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ 3 ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਇੱਕ ਥੰਮ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਪੋਸਟ ਤੱਕ ਭੱਜਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਹਰੀਜਨ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਦੀ ਬੇਵਕਤੀ ਮੌਤ ਲਈ ਕੋਈ ਇਨਸਾਫ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅੰਜੂ ਬਾਲਾ ਦੇ ਅਗਵਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੂਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਤਸੱਦਦ ਅਤੇ ਤੰਗ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੰਜੂ ਬਾਲਾ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਕੱਲਾ ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਖੁਦ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਉਕਤ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ 3 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤੀ ਮੌਤ ਅਤੇ ਹਰੀਜਨ ਪਰਿਵਾਰ 'ਤੇ ਤਸੱਦਦ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਕਈ ਵਾਰ ਪ੍ਰੈਸ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

9.) ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ, ਉਪ ਮੰਡਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਰਾਜਪੁਰਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਤੀ 28 ਜੂਨ, 1995 ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਇਆ:-

- A. ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਅੰਜੂ ਬਾਲਾ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕੀ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਜੋਂ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਬੇਕਸੂਰ ਪਾਇਆ ਗਿਆ।
- B. ਕਿ 11 ਜੁਲਾਈ 1992 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਨੂੰ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ ਰਾਜਪੁਰਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰਬਰ 3 ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ

ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਥਾਣਾ ਲਾਲੜੂ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ 'ਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹੇ। 11 ਜੁਲਾਈ 1992 ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

- C. ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਸੀ; ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ; ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਉਸਦਾ ਰਿਮਾਂਡ ਲੈ ਲਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਅੱਗੇ ਦੱਸੀ ਗਈ ਕਹਾਣੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ 18 ਜੁਲਾਈ, 1992 ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਡੀ ਕਿ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਦੀ ਮੌਤ 19 ਜੁਲਾਈ, 1992 ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਕਿ ਮੌਤ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਤਸੱਦਦ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਰੋਹਤਕ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਵਰਜਨ.

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਸ.ਆਈ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਵਰਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੇਕਸੂਰ ਪਾਇਆ ਗਿਆ।

(10) ਉਪਰੋਕਤ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ 12 ਜੁਲਾਈ, 1995 ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(11) ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2, 3 ਅਤੇ 4 ਨੇ ਵੱਖਰੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਵਾਏ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਸਮੇਂ ਥਾਣਾ ਲਾਲੜੂ ਵਿੱਚ ਬਤੌਰ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਮ੍ਰਿਤਕ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਵਿਰੁੱਧ ਧਾਰਾ 363/366 ਆਈਪੀਸੀ ਤਹਿਤ 17 ਅਪਰੈਲ 1992 ਨੂੰ ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ 25 ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਗਵਾ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਪਿੰਡ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਹਿਰ ਖਾ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਲਈ ਰਜਿੰਦਰਾ ਹਸਪਤਾਲ ਪਟਿਆਲਾ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਸੂਚਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਥਾਣਾ ਸਿਵਲ ਲਾਈਨ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਪੁਲੀਸ ਨੇ 29 ਅਪਰੈਲ 1992 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੰਬਰ 28 ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲੀਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਰਜਿੰਦਰਾ ਹਸਪਤਾਲ ਲਈ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੇ। ਰਾਜਿੰਦਰਾ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਏਐਸਆਈ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਉਪਰੋਕਤ ਐਫਆਈਆਰ ਅਤੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਜ਼ਹਿਰ ਖਾ ਕੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਸੀ, ਪਰ ਡਾਕਟਰੀ ਇਲਾਜ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਰਾਜਿੰਦਰਾ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ 11 ਜੁਲਾਈ 1992 ਨੂੰ ਥਾਣਾ ਲਾਲੜੂ ਦੀ ਪੁਲੀਸ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ 11 ਜੁਲਾਈ 1992 ਨੂੰ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ 19 ਜੁਲਾਈ 1992 ਨੂੰ ਮੁੜ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਹਿਰ ਖਾ ਲੈਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਲਈ ਅੰਬਾਲਾ ਦੇ ਫਿਲਾਡੇਫੀਆ ਮਿਸ਼ਨ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਦੀ ਮੌਤ ਗੰਭੀਰ ਗੈਸਟਰੋ ਐਂਟਰਾਈਟਸ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਲਈ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਰੋਹਤਕ ਲਿਜ਼ਾਇਆ ਗਿਆ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਵਾਦਿਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 302/34 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਐਫਆਈਆਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਅਣਟਰੇਸਡ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਅਜੇ ਵੀ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਲੰਬਿਤ ਹੈ।

(12) ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 3 ਦੁਆਰਾ ਲਗਭਗ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(13) ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 4 ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਅਤੇ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਉੱਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਝੂਠਾ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜਾ ਵਿਵਾਦ 'ਚ ਘਸੀਟਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(14) ਕੇਸ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ, ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ ਪੁਲਿਸ, ਡੇਰਾਬੱਸੀ ਨੇ ਹਲਫੀਆ ਬਿਆਨ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 302/34 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ 36 ਮਿਤੀ 22 ਜੁਲਾਈ, 1992 ਨੂੰ ਕੇਸ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ। ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਕੋਲ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਮੁੜ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮੁੜ ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 31 ਦਸੰਬਰ, 1997 ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਣਪਛਾਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜੀ ਗਈ, ਜੋ ਕਿ ਅਜੇ ਵੀ ਉਪ ਮੰਡਲ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਰਾਜਪੁਰਾ ਕੋਲ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ।

(15) ਅਣਟਰੇਸਡ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਐੱਫ.ਆਈ.ਆਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਐੱਸ.ਆਈ. ਗੁਰਸੇਵਕ ਸਿੰਘ, ਐੱਸ.ਐੱਚ.ਓ, ਥਾਣਾ ਡੇਰਾਬੱਸੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ। ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਰੋਹਤਕ ਦੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਚੁੰਦਲਾ ਸਦਮਾ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਤਿੱਲੀ ਫਟਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਟ ਨੂੰ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸੀ.ਆਈ.ਏ ਸਟਾਫ਼ ਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਡਾ. ਦੌਰਾਨ

ਤਫਤੀਸ਼ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਪਿੰਡਿਤ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਿੰਡ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਵਰਗਲਾ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਥਾਣਾ ਲਾਲੜੂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 363/366 ਆਈਪੀਸੀ ਤਹਿਤ 1992 ਦੀ ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ 25 ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਵਾਪਸ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਆਇਆ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਹਿਰ ਖਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਜਿੰਦਰਾ ਹਸਪਤਾਲ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਲਾਜ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 11 ਜੁਲਾਈ 1992 ਨੂੰ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਥਾਣਾ ਲਾਲੜੂ ਵਿਖੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਪਰੋਕਤ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ 19 ਜੁਲਾਈ 1992 ਨੂੰ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰ

ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਲਈ ਫਿਲਾਡੇਲਫੀਆ ਮਿਸ਼ਨ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਦੀ ਉਸੇ ਦਿਨ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਕੈਂਸਲੇਸ਼ਨ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਦੀ ਮੌਤ ਬਿਮਾਰੀ ਅਤੇ ਕੜਵੱਲ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੇ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਡਾਕਟਰ ਨਾਲ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਕਰਕੇ ਗਲਤ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਦੀ ਮੌਤ ਤਸੱਦਦ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਐਮਐਲਆਰ ਵਿੱਚ ਫਿਲਾਡੇਲਫੀਆ ਮਿਸ਼ਨ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਕਿਸੇ ਸੱਟ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬੈਂਡ ਸਿਰ ਦੀ ਟਿਕਟ ਵੀ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਜ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ਕੜਵੱਲ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਹੈ। ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੂਠਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ ਰਾਜਪੁਰਾ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਥਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਬੇਕਸੂਰ ਪਾਏ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਐਸਪੀ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਣਟਰੇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

(16) ਜਦੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸਮੱਗਰੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਵਾਧੂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ ਵਰਗੀ ਕਿਸੇ ਸੁਤੰਤਰ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਜਾਵੇ। ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਲੀਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਣਟਰੇਸਡ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

(17) ਉਕਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੁਤੰਤਰ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਅੱਗੇ ਜਾਂਚ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਾਮਲਾ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਦੋ ਵਾਰ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ., ਰਾਜਪੁਰਾ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ

ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ, ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ (ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ) ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਝ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਦੀ ਮੌਤ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕੁੱਟਮਾਰ ਜਾਂ ਤਸੱਦਦ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਸਿਹਤ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਅਤੇ ਜ਼ਹਿਰ ਖਾਣ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਲਾਡੇਲਫੀਆ ਮਿਸ਼ਨ ਹਸਪਤਾਲ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਤੀਬਰ ਜੈਸਟਰੋ ਐਂਟਰਾਈਟਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਇਹ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਾਡੇਲਫੀਆ ਮਿਸ਼ਨ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਡਾ: ਸੀ.ਐਫ. ਡੇਵਿਡ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਬਾਹਰੀ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ।

(18) ਮੈਂ ਲਬੋ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸੁਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਘੋਖਿਆ ਹੈ।

(19) ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ, ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਰ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਚਰਚਾ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਪੱਖਪਾਤ ਕਰੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਕਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ।

- (i) ਮ੍ਰਿਤਕ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਨੂੰ ਅੰਜੂ ਬਾਲਾ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਥਾਣਾ ਲਾਲੜੂ ਵਿਖੇ ਧਾਰਾ 363/366 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 25, ਮਿਤੀ 17 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1992 ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਥਾਣਾ ਲਾਲੜੂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਦਰਖਾਸਤਕਰਤਾ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ।
- (ii) 11 ਜੁਲਾਈ, 1992 ਨੂੰ ਦਰਖਾਸਤਕਰਤਾ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਨੂੰ ਡੀਐਸਪੀ ਰਾਜਪੁਰਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਥਾਣਾ ਲਾਲੜੂ ਲੈ ਗਏ।
- (iii) ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਦੀ 11 ਜੁਲਾਈ 1992 ਨੂੰ ਹੋਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਨੇ ਪੱਖ ਲਿਆ ਕਿ ਭਾਵੇਂ 11 ਜੁਲਾਈ, 1992 ਨੂੰ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। 19 ਜੁਲਾਈ, 1992
- (iv) 14 ਜੁਲਾਈ 1992 ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਇਲਕਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਰਾਜਪੁਰਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ 11 ਜੁਲਾਈ, 1992 ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 24 ਤਰੀਕ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਘੱਟੋ ਉਸ ਦਰਖਾਸਤ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਨੂੰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਨੂੰ 11 ਜੁਲਾਈ, 1992 ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਰਿਹਾਈ 19 ਜੁਲਾਈ, 1992 ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਤੱਥ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।
- (v) ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਦੀ 19 ਜੁਲਾਈ 1992 ਨੂੰ ਥਾਣਾ ਲਾਲੜੂ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਕਾਸਟਡੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜ਼ਹਿਰ ਖਾਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਲਾਡੇਲਫੀਆ ਹਸਪਤਾਲ, ਅੰਬਾਲਾ (ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹਸਪਤਾਲ) ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਦੀ ਮੌਤ ਗੰਭੀਰ ਜੈਸਟਰੋ ਐਂਟਰਾਈਟਸ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਕਤ ਹਸਪਤਾਲ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਤੇ ਡਾ: ਸੀ.ਐਫ.ਡੇਵਿਡ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ | ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਾਡੇਲਫੀਆ ਹਸਪਤਾਲ ਅੰਬਾਲਾ ਵਿਖੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਸਗੋਂ 22 ਜੁਲਾਈ 1992 ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਰੋਹਤਕ ਦੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ।
- (vi) ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਰੋਹਤਕ ਦੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ 22 ਜੁਲਾਈ, 1992 ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ। ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ 8 ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਧੁੰਦਲਾ ਸਦਮਾ ਸੀ। ਤਿੱਲੀ ਦੇ ਫਟਣ ਦਾ ਕਾਰਨ

ਪੇਟ. ਮੌਤ ਅਤੇ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ 3 ਦਿਨ ਸੀ। ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਤਸੱਦਦ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਹੈ।

(vii) ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਕਿਵੇਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਟਾਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਦੁਆਰਾ ਲਾਏ ਗਏ ਸਟੈਂਡ ਨੂੰ ਝੁੱਟਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

(viii) ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਵੱਲੋਂ ਪਾਈ ਗਈ ਦਰਖਾਸਤ ਕਿ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਨੂੰ 11 ਜੁਲਾਈ, 1992 ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਨੂੰ 19 ਜੁਲਾਈ, 1992 ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਪੁਲਿਸ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜੇਕਰ ਮ੍ਰਿਤਕ 11 ਜੁਲਾਈ, 1992 ਤੋਂ 19 ਜੁਲਾਈ, 1992 ਤੱਕ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਸੱਟਾਂ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਲਈ ਸੀ।

(ix) ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਸਟੈਂਡ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਨੂੰ 19 ਜੁਲਾਈ 1992 ਨੂੰ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਹਿਰ ਖਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਦਾ ਭਰੋਸਾ. ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਕਿ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਨੂੰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 25 ਮਿਤੀ 17 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1992 ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 29 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1992 ਨੂੰ ਰਾਜਿੰਦਰਾ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਕਬਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਇਹ ਤੱਥ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਹਾਣੀ ਕਿ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਨੇ ਅਪ੍ਰੈਲ, 1992 ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਜ਼ਹਿਰ ਖਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਬਾਰੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ।

(x) ਉਪ ਮੰਡਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

(xi) . ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਕੈਸਲੇਸ਼ਨ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨ ਯਕੀਨਨ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਉਚਿਤ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਕੈਸਲੇਸ਼ਨ ਰਿਪੋਰਟ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(20) ਉਪਰੋਕਤ 1 ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਹਿੱਤ (ਇਨਸਾਫ਼ d ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਸਹੀ ਜਾਂਚ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ। ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਉਹ ਅਮੂਰਤ ਤਕਨੀਕੀਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ

ਬੰਦ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਇਸਦਾ ਵੱਡਾ ਫਰਜ਼ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਜਿੱਥੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਹੀ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਕਮੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਅਸਲੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਜਾਂ ਕਮੀਆਂ ਨੂੰ ਢੱਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਪਰਦਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਉਸ ਨਾਲ ਢੁਕਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਹੈ। ਨਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮਨਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਸੱਚ ਦੇ। ਹਿਰਾਸਤੀ ਮੌਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੱਖ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਕੱਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੀ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤੀ ਮੌਤ, ਜਿਸ ਲਈ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 36, ਮਿਤੀ 22 ਜੁਲਾਈ, 1992 ਨੂੰ ਥਾਣਾ ਲਾਲੜੂ ਵਿਖੇ ਧਾਰਾ 302 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਦੀ ਜਾਂਚ ਰਾਜ ਦੀ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਖਾ ਅਤੇ ਵਧੀਕ ਐਸ. ਪੁਲਿਸ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ (ਅਪਰਾਧ) ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸੀਨੀਅਰ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਤਰਜੀਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅੰਤਮ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ।

(21) ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਇਹ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤੀ ਮੌਤ ਕਾਰਨ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਅੰਤਰਿਮ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ? ਮ੍ਰਿਤਕ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈ ਮੌਤ ਦਾ ਤੱਥ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ 8 ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪਾਏ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੇਟ 'ਚ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਤਿੱਲੀ ਦਾ ਫਟਣਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਮੈਂ ਰਾਜ ਦੀ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਖਾ ਦੁਆਰਾ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਜਾਂਚ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

(22) ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਸਭਿਅਕ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਹਿਰਾਸਤੀ ਮੌਤ ਸਭ ਤੋਂ ਭੈੜੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਯੋਗ ਹੈ। ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ **ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੀ. ਨੀਲਾਬਤੀ ਬੋਹਰਾ ਉਰਫ ਲਲਿਤਾ ਬੋਹਰਾ ਬਨਾਮ ਉੜੀਸਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (1)**, ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 32 ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਅਵਾਰਡ ਸਖਤ ਅਧਾਰਤ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਉਪਾਅ ਹੈ।

ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਗੱਲ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਤਸੱਦਦ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਬਚਾਅ ਵਜੋਂ ਉਪਲਬਧ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਰਿੱਟ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹਰਜਾਨੇ ਦਾ ਨਿਵਾਰਨ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਹਰਜਾਨੇ ਦੇ ਉਪਾਅ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਢੰਗ ਹੈ। ਡੀ.ਕੇ. ਬਾਸੂ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ, (2) ਵਿੱਚ ਮਾਨਯੋਗ ਸਿਖਰਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਦੁਬਾਰਾ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ।

"ਇਹ ਹੁਣ ਬਹੁਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ, ਕਿ ਮੁਦਰਾ ਜਾਂ ਵਿੱਤੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਸ਼ਾਇਦ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਸਥਾਪਤ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਉਪਾਅ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ ਅਤੇ ਰਾਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਨਾਗਰਿਕ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸਖਤ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਰਾਜ ਤੋਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗਲਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਿੱਚ, ਜ਼ੋਰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਉੱਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਦੰਡਕਾਰੀ ਤੱਤ ਉੱਤੇ। ਉਦੇਸ਼ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਮਲੂਮ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਸਜ਼ਾ (ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ) ਨੂੰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਦਾਲਤਾਂ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਪਰਾਧੀ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਾਜ, ਕਾਨੂੰਨ, ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਅਵਾਰਡ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਪੱਖਪਾਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਜੋ ਕਿ ਪੀੜਤ ਜਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪੀੜਤ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਜਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਘਿਨਾਉਣੇ ਕੰਮ ਲਈ ਉਸੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਮਾਤਰਾ, ਬੇਸ਼ੱਕ, ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਅਜੀਬ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗੀ ਨਾ ਕਿ ਸਟਰੇਟ।

ਜੈਕੇਟ ਫਾਰਮੂਲਾ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਹਮਲੇ ਲਈ Yrong ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਹਤ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਉਪਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਪਮਾਨ ਵਿੱਚ। ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗਲਤੀ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਕਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਐਡਜਸਟ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਹਰਜਾਨੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।"

(23) ਨੀਲਾਬਤੀ ਬੇਹਰਾ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ 22 ਸਾਲ ਦੇ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਲੜਕੇ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ 1.50 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸਮਾਯੋਜਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਧਾਰਿਤ.

(24) ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ

ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਬਲਜੀਤ ਰਾਮ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤੀ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅੰਤਰਿਮ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਕੇਸ ਦੇ ਅਜੀਬੋ-ਗਰੀਬ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਉਮਰ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਅੰਤਰਿਮ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰੁ. 1,50,000/- ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗਲਤੀਆਂ ਦੀ ਵਿਹਾਰਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਉਕਤ ਰਕਮ ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਸੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸਮਾਯੋਜਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗੀ।

(25) ਜਾਂਚ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਟਿੱਪਣੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਕੇਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਰਾਏ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(26) ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਆਰ. ਐਨ. ਆਰ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:-ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕੰਚਨ